

3. GIZA ESKUBIDEEN ALDEKO GISA BEREKO ERAKUNDEEKIKO JARDUERAK

3.1. HERRI DEFENDATZAILEEN KOORDINAZIORAKO XVIII. JARDUNALDIAK

Herri Defendatzaileen eta autonomi erkidegoetakoetako mandatarrien arteko harremanek koordinazioa eta lankidetzaz dute oinarritzat. Horregatik, hain zuzen, urte osoan instituzio horiek harreman estuak dituzte beren ohiko jardueraren inguruan, eta egunerokoan gauzatzen den lotura horrekin batera, koordinaziorako jardunaldiak ere gai komunak eztabaidatzeko eta alderatzeko leku dira.

XVIII. Koordinazio Jardunaldiak, Gaztela-Mantxako Herri Defendatzaileak antolatuta, Toledon eta Albaceten egin ziren, urriaren 19tik 22ra bitartean.

Jardunaldietako gai nagusia buru osasuna izan bazen ere, lehenago hiru ikerketa-tailer antolatu ziren, aipatutako aztergai nagusiaz gain jardunaldietan jorratuko ziren beste puntu batzuk ere lantzeko.

Maiatzaren 9an eta 29an Vitoria-Gasteizen eratu zen tailerrean “Ezgaitasunak dituzten pertsonen eskubideak” aztertu ziren.

Zaragozan ere tailer bat zabaldu zen ekainaren 12an eta 17an, honako gaia jorratzeko: “Emakumeen eta besteren beharra dutenen aurkako indarkeria elkarbizitzarako lekuetan”.

Bestetik, “Etxebizitza eskuratzeko aukerak” aztertu ziren Leonen, maiatzaren 14an eta ekainaren 6an egindako tailerrean.

Hiru tailerretako ondorioak XVIII. Jardunaldietara eraman ziren lanerako txosten gisa.

Hartara, Faustino López de Foronda Arartekoaren idazkari nagusiak ezgaituen eskubideei buruzko lanaren zirriborroa aurkeztu zuen, eta geroko eztabaidaren ondoren, jarraian azaltzen den moduan geratu zen erredaktaturik:

“Herriaren defendatzaileek sakon eztabaidatu dute ezgaitasuna dutenen eskubideei buruz eta haien erabateko gizarteratzea lortzeko behar diren neurrien inguruan, eta horren haritik honako ondorioak iritsi dituzte:

A) ONDORIO OROKORRAK

Berdintasun printzipioa –

Lehena. Konstituzioaren 9.2, 14. eta 49. artikuluekin bat etorritik, alor honetako politika publikoek beren baitan jaso behar dituzte berdintasun eta herritartasun osorako eskubideak, hala nola baztertuta ez izatekoa.

Erabateko irisgarritasuna –

Bigarrena. Erabateko irisgarritasunaren kontzeptuari helduz, botere publikoek herritar guztien behar desberdinetara egokitzen den ingurunea eratuko dute.

Gizartearen Sentsibilizazioa – **Hirugarrena.** Gizarteak barneratu behar du ezgaitasuna duten pertsonen egoera. Gizarte guztiak bere kideen askotasunera moldatu behar du. Horretarako, ingurunean behar diren egokitzapenak burutuko ditu, pertsona guztiek bizitzaren arlo guztietan parte hartu ahal izan dezaten. Izan ere, gizarteak askotasunera moldatzea bide bakar eta ezinbestekoa da gizakien berdintasuna benetan gauzatzeko eta haien eskubideak errespetatzeko.

Parte-hartzearen printzipioa – **Laugarrena.** Behar-beharrezkoa da ezgaitasuna duten pertsonak eta haien erakundeek parte har dezaten tresna juridikoak eratzeko eta beren eskubideak guztiz erabilgarri bihurtuko dituzten neurriak zehazteko.

B) HIRI INGURUNEEN IRISGARRITASUNA. OZTOPO URBANISTIKOAK ETA ARKITEKTONIKOAK. EZGAITUEN ESKUBIDEAK ERAGOZTEN DITUZTEN BESTELAKO OZTOPOAK DESAGERRARAZTEA.

Araudien betetzea – **Lehena.** Premiazkoa da administrazio publikoek irisgarritasunari buruzko arauak bete ditzaten, hala egin ezean arauok gogo onen sorta hutsala lirateke, batere eraginkortasunik gabea.

Irisgarritasunerako planak eta inbertsioak – **Bigarrena.** Guztiz beharrezkoa da administrazio publikoek irisgarritasunari buruzko planak eta programak osatu ditzaten, eta hiri ingurunea etengabe egokitzeko behar diren aurrekontu partidak zehaztu ditzaten.

Ildo beretik, udalek diru inbertsioak egin behar dituzte irisgarritasuna bultzatzeko. Izan ere, horri zuzendutako aurrekontuek beste ezerk baino hobeto erakutsiko lukete helburu horrekiko ardura.

Diru-laguntzak eta bestelako laguntzak – **Hirugarrena.** Beharrezkoa da irigarritasuna sustatzeko neurriak hartzeko, diru-laguntzen bitartez edo helburu bera duten nolanhiko tresnak erabiliz.

Kontrola eta ikuskapena – **Laugarrena.** Erabat beharrezkoa da administrazio publikoek kontrolerako tresnak ezar ditzaten irisgarritasunerako arauak bete direla ziurtatzeko. Alde horretatik, oso lagungarria litzateke arauen betetzea baldintza gisa jartzea lizentziak, baimenak eta kalifikazioak ematerakoan.

- Zehapenak – *Era berean, administrazioek kontrolerako neurriak hartu beharko dituzte erabilera eta zerbitzu publikoko eraikin eta lokaletan, haietan irisgarritasuna bermatze aldera.*
- Irisgarritasuna*
Administrazioan – **Bosgarrena.** Administrazio publiko guztiek zehatze-neurriak ezarri beharko dituzte hala egoki denean, bide bakarra baita irisgarritasuna bultzatzeko arauak betearazteko.
- Irisgarritasuna eremu*
historiko- artistikoetan – **Seigarrena.** Administrazio publikoek beharrezkoak diren neurri guztiak hartuko dituzte beren titularitateko eraikinetan irisgarritasuna ziurtatzeko, bereziki osasun, gizarte eta hezkuntza zerbitzuetako eraikinei dagokienez.
- Jabetza Horizontalaren*
Legea – **Zazpigarrena.** Lagungarria litzateke administrazio publikoek irisgarritasuna bultza dezaten interes kulturala duten eraikin historiko-artistikoetan, haien babesa eta kontserbazioa bermatzeaz gain ezgaitasuna dutenen eskubideak ere ziurtaturik gera daitezen.
- Garraiobide irisgarriak –* **Zortzigarrena.** Jabetza Horizontalerako Legean aldaketak egin beharko lirateke, berriro ere, ezgaitasuna duen pertsona batek -legean aurreikusten diren ezaugarriei eutsiz- eraikin baten atal komunitateko oztopoak kentzeko eskatzen badu, horretarako lanak beharrezkotzat jo daitezen, JHLren 10. artikuluko 1. idatz-zatian jasota dagoenaren arabera. Artikulu berbereko 4. artikulua (JHLren 9 e) artikuluari buruz zehazten duenez, lanak jabeen elkartearen kontura ordainduko dira.
- Irisgarritasuna komunikabideen*
eta teknologia berrien arloan– **Bederatzigarrena.** “Garraiobide irisgarriak” bermatzen duten neurriak behar dira, geltokiak eta azpiegiturak ez ezik, hiri barruko autobusak, hiri artekoak, trenak, metroa eta hegazkinak ere egokitu daitezen, herritar guztien autonomia bermatze aldera.
- Irisgarritasuna komunikabideen*
eta teknologia berrien arloan– **Hamargarrena.** Neurriak hartu behar dira, komunikabideak eta teknologia berriak eskuragarriak izan daitezen herritarren guztientzat eta baldintza berberetan.

C) EZGAITASUNA DUTENEI LANERAKO ESKUBIDEA ETA AUKERAK BERMATZEKO NEURRIAK

- Hezkuntza eta prestakuntza –* **Lehena.** Premiazkoa da ezgaitasuna dutenen hezkuntza eta prestakuntza tekniko hobetzea,

lanbide-gaitasun jasoagoaren eta trebetasun handiagoen bitartez lanerako aukera gehiago lortuko baitituzte; berariazko neurriak hartu beharko lirateke, gorabehera pertsonalak direla medio, ikasteko zailtasuna handiagoak dituztenentzat.

Lanpostuen erreserba –

Bigarrena. Komenigarria litzateke egoki diren lege-aldaketak egitea, enpresek ezgaituentzat legez gorde behar duten lanpostu kopurua handitzeko, eta beste herrialde batzuetan gertatzen den moduan, horrelako neurriak nahitaez betebeharrekoak izan daitezten enpresa txiki eta ertainentzat ere. Edonola ere, lan arloko agintaritzak legez ezarrita dagoen erreserba benetan betetzen dela begiratu beharko luke, arauetan aurreikusten diren kontrol eta segimendurako tresnak baliatuz.

Lan publikorako aukerak –

Hirugarrena. Arlo publikoko lanpostuei dagokienez, komenigarria litzateke ezgaituentzat gaur egun dagoen erreserba-kuota handiagotzea; eta oraindik egin ez duten autonomi erkidegoek, behar diren lege aldaketei ekin beharko diete.

Erreserba-kuota eskaintza publiko osora zabaldu beharra dago, lanpostuak behin betikoak, bitartekoak edo aldi baterakoak izan. Bestalde, ezgaituentzako erreserban betetzen ez diren postuak ez da erabiliko lanpostu orokorrak gehitzeko; aitzitik, gorde egingo dira pertsona horiek geroago bete ditzaten.

Hautaprobak egokitu eta moldatu egingo dira norberaren beharretara, ezgaitasuna duten pertsonen beste guztien pare hartu ahal izan dezaten. Hala behar denean, ahozko edo idatzizko proben ordezkari proba praktikoak egin ahalko dira, ezgaitasuna –fisikoa zein psikikoa– duen azterketariaren gaitasuna neurtu ahal izateko.

Kapital publikoa duten enpresak –

Laugarrena. Lanpostuetarako deia zabaltzen duten enpresen kapitalaren zati handiena, zuzen edo zeharka, administrazioena edo beren mendeko erakundeena bada, funtzio publikoan ezartzen den bezainbesteko erreserba-kuota gorde beharko litzateke ezgaituentzat.

Kontratazioetarako pizgarriak –

Bosgarrena. Egoki jotzen diren aldaketen bitartez, komenigarria litzateke administrazioek

bultzatutako kontratazio prozesuetan beharrezkoak diren klausulak txertatzea, parte hartzen duten enpresek ezgaituentzako erreserba errespetatzen dutela bermatze aldera. Ildo beretik, behar diren arau egokitzapenak egin litezke kontratazio prozeduretan, legez ezarritakoa baino langile ezgaituen kopuru altuagoa duten enpresek balorazio positiboagoa edo beren aldeko puntu gehiago jaso ditzaten, edo bestelako bideren bitartez lehentasunezko jarrera izan dezaten.

Era berean, arauak egokituz edo negoziazio prozesuen bitartez maila apalagoko administrazio-kontratuen hainbesteko bat gorde liteke baztertze-arriskua dutenak gizarteratzeko diharduten zentroentzat eta irabazi-asmorik gabeko erakundeentzat.

Bestelako enplegatze-motak bultzatzea –

Seigarrena. Komenigarria litzateke beste zenbait enplegatze-mota -lagundutako enplegua, enpresa-alde babestuak, lantalde mugikorak, edo enplegu hautatua- orain arte garapen laburra izan duten arren lagungarriak izan bailitezke ezgaituak lan munduan has daitezen, enpresa arruntetan hartuta.

Enpresa irisgarriak –

Zazpigarrena. Ezgaitasuna dutenentzat enpresak irisgarriak izan daitezen lortu behar da, era guztietako oztopoak desagerraraziz eta lantokien zein lanpostuen egokitzapena bultzatuz diru-laguntzen edo salbuespenen bidez.

Sindikatuak eta enpresariak sentsibilizatzea –

Zortzigarrena. Sentsibilizazio-maila handiagoa lortu behar da gizartearengan, bereziki enpresarien eta sindikatuen artean, ezgaituek lanerako duten gaitasunaz.

Berebiziko zailtasunak –

Bederatzigarrena. Premiazko da berariazko politikak zehaztea lan-merkaturako zailtasun handiagoa duten ezgaituentzat -emakumeak, gazteak eta buru ezgaitasuna dutenak-.

Landa aldean are zailagoa da pertsona horiek lan-merkaturatzea. Hortez, botere publikoek neurriak hartu beharko lituzkete sektoreen arteko alde hori murrizteko.

Enplegurako zentro bereziak eta zereginetakoak –

Hamargarrena. Berraztertu beharko litzateke enplegurako zentro berezien eta zereginetarako zentroen lana. Ildo horretatik, jakin beharko litzateke horrelako zentroek beren hasierako

- helburua betetzen duten, haien beharra ezbaian jarri gabe, gizarteratzea eta enplegu arrunterako iristea erraztuko lituzketen neurriak bilatzeko asmoz.
- Lan tartekaritzarako zerbitzuak –** **Hamaikagarrena.** INEMek eta bestelako lan-tartekaritza zerbitzuek lan-merkaturatzean betetzen duten zeregina bultzatu behar da, ezgaituei lanerako aukerak errazteko darabiltzaten politikak hobetu ditzaten.
- D) HERRI DEFENDATZAILEEN EGINBEHARRA EZGAITASUNA DUTEN PERTSONEN BENETAKO GIZARTERATZEA ERRAZTE ALDERA**
- Herri defendatzaileek ondoko konpromisoak hartzen dituzte:
- Ofiziozko jarduteak, txostenak eta ebazpenak –** **Lehena.** Beren jarduera eremuetatik, ezgaituen gizarteratzea errazten duten neurriak bultzatzea, bereziki ondoko tresnak erabiliz: ofiziozko jarduteak; kontrolerako ekimenak, administrazio publikoetan ezgaituentzako berariazko neurriak betetzen diren egiaztatzeak; ezohiko txostenak, hala nola benetako berdintasuna erraztuko duten ebazpenak.
- Egoitza irisgarriak –** **Bigarrena.** Beren egoitzak eta lokalak irisgarri bihurtzea ezgaituentzat; bertan izan litezkeen oztopoak desagerrarazi, kexak aurkeztera doazen ezgaituei eta langileei eurei iristea eta jardutea errazteko.
- Lanpostuen erreserbak –** **Hirugarrena.** Enplegu publikoan egiten den proportzio berean, erakunde bakoitzean ere lanpostu kopuru bat gordetzea ezgaitasuna dutenentzat.
- Kontratazioen sustapena –** **Laugarrena.** Gure kontratazio-prozeduretan dagozkion klausulak txertatzea, parte hartzen duten enpresek ezgaituentzako erreserba-kuota betetzen dutela ziurtatzeko asmoz.
- Tratamendu berezia –** **Bosgarrena.** Erakunde bakoitzak egoki deritzonaren arabera, bere barne egituraren berariazko tratamendu bat txertatzea ezgaituen eskubideak babesteko eta zabaltzeko. Horretarako bide desberdinak daude: berariazko zehar-arlo bat sortzea ezgaituentzat -urteroko txostenetan eta web orrian atal zehatz bat eratuz-

- edo pertsona horiei berriazko arreta eskaintzen dien bestelako neurriak hartzea.*
- Web orri irisgarriak** – **Seigarrena.** Ahal den neurrian, gure web orriak irisgarri eskaintzea ezgaitasuna dutenei.
- Elkarteen mugimenduarekiko lankidetzeta** – **Zazpigarrena.** Gure erakundeek ezgaituekin eta haien elkarteekin dauzkaten harremanak sendotzea, elkarlanaren bitartez eta, hala badagokio, haien arazoei eta eskubideei hobeto heltzeko hitzarmenak sinatuz.”

* * *

Rubén García Lópezek, Procurador del Común-en aholkulariak, bigarren tailerraren inguruko txostena, etxebizitzarako aukerei buruzkoa, aurkeztu zuen.

Gaiaren inguruan eztabaidatu ondoren, ondoko jardute-proposamenak onartu ziren:

“Ondoren adierazten diren ekimen-proposamenak egiterakoan, abiapuntutzat hartu dira zenbait irizpide orokor; Parlamentuen Mandatarien ustez etxebizitzarako politika publikoei ekiteko erabili behar direnak: lurralde desberdinen arteko elkarlana eta koordinazioa; aparteko arreta eskaintzea etxebizitza eskuratzeko zailtasuna handiagoak dituzten kolektiboei; ikuspegi orokor batetik, etxebizitzek duinak eta egokiak izateko behar dituzten gutxieneko ezaugarriak arautu beharra. Hona hemen hasieran aipatutako proposamenak:

1. Lurzoruaren merkatuan eragiteko neurriak:

- *Aspaldiko figura den ‘udalaren lurzoru ondarea’ egokitu. Horretarako:*
 - *Figura hori zabalduko litzateke, eta bere baitan hartuko litzuzke administrazio publiko guztien ondarezko ondasun higiezinak, baita haiei lotuta edo haien mende dauden izaera publikoko erakundeenak ere, hirigintza plangintzak jo baditu aipatutako ondasunak hiri lurzoru edo lurzoru urbanizagarritzat. ‘Lurzoru-ondare publikoak’ izango litzateke kontzeptu berria.*
 - *‘Gizarte interesa edo interes orokorreko bestelako xedeak/erabilerak’ izeneko zehaztugabeko kontzeptu juridikoaz egin daitezkeen interpretazioak zehaztu eta murriztu egin beharko lirateke dagozkion arauetan. Horrela, bermaturik geratuko litzateke lurzoru ondare publikoen helburu nagusia, babes publikoko erregimenetako etxebizitzak eraikitzea, hain zuzen.*
 - *Ez litzateke enkantea erabiliko ondare publikoetako ondasunak besterentzeko. Horretarako, lehiaketa jotzen dugu sistemarik egokientzat; ondasunak tasadunak direnean zuzeneko esleipena onartu beharko litzateke.*
 - *Apirilaren 13ko Lurzoruari eta Balorazioei buruzko 6/1998 Legeari dagokionez, 40. artikulua 3. puntua berraztertu beharko litzateke.*

- Erabilera nagusia egoitzazkoa duten kudeaketa-eremuetan, diruzko aprobetxamendu osoaren zati bat babes publikoko erregimenetako etxebizitzak eraikitze erabiliko da. Hainbesteko hori jarduera osoko eremuetako bakoitzean -poligonoak edo jardute/betearazte unitateak-gauzatuko da, eta era berean, giza taldeak, erabilerak eta jarduerak orekatuta geratuko dira, espazioaren zatiketarik gera ez dadin.
- Finkatu gabeko hiri-lurzoruetan eta lurzoru urbanizagarrietan urbanizazio prozesuak bizkortuko dira. Horretarako:
 - Hirigintza kudeaketarako administrazio-prozedurari dagokionez, arauak ahalik eta gehien erraztuko dira, beti ere herritarren parte-hartzea ziurtatuz.
 - Prozeduretako izapideak atzeratu ez daitezen, administrazio bidea arinduko duten mekanismoak ezarriko dira. Alde horretatik, azpimarratzekoa da administrazio-isiltasunaren erabilera.
 - Mekanismo egokiak ezarriko dira lurzoru asmo espekulatiboekin atxikita gera ez dadin. Helburu horrekin, neurriak hartu behar dira lurzoru urbanizatzeko epeak betearazteko, Administrazioaren esku-hartze zuzenaren bitartez edo esku-hartze pribatuko figurak erabiliz.

2. Etxebizitza alokatuen merkatua sustatzea

- Alokairua etxebizitza eskuratzeko tresna gisa bultzatzearen, zerga alorreko neurriak hartuko dira, babes publikoko erregimenetako etxebizitzaren eraikuntza sustatzeko edo alokairuko etxebizitzaren eskaintza eta eskaera errentagarriagoak gerta daitezen.
- Alokairu kontratuen berme juridikoa sendotzeko, babes berezia behar den kasuetan administrazio publikoek neurriak hartuko dituzte alokairuaren errenta eta etxebizitzan gerta litezkeen kalteak ordainduko direla ziurtatzeko.
- Administrazio publikoek nabarmen handituko dute alokairuko etxebizitzaren sustapen zuzena. Handituko da, era berean, premia handiko kasuetarako erabiltzen diren etxebizitza publikoen kopurua.
- Alokagarri eskainiko diren etxebizitzak berritzeko planari ekingo zaio hiringuruetan eta erdiguneetan; horrekin batera, leku berberetan ingurua egokitzeko neurriak hartuko dira.

3. Babes publikoko etxebizitzak sustatzea

- Oraindik egin ez den autonomi erkidegoetan, legegintza eskumena erabiliko da etxebizitza alorrean, bereziki etxebizitza babestuen gaineko zehatze-ahalmenari dagokionez.
- Merkatu libreko etxebizitzak eskuragaitzagoak diren udallerrietan, gehien eskatzen diren ezaugarrietako etxebizitzak sustatuko dira, indarrean dauden eraikuntza-arauak betetzen direla bermatuz.
- Etxea eskuratzeko aukera erraztuko zaie **beren egoeragatik laguntza berezia behar duten kolektiboei**: zaharrak; gazteak; etorkinak; fa-

milia ugariak; tratu txarrak jasaten dituzten emakumeak; famili ardurak dituzten emakumeak (dibortzio edo bereizketa prozesuan egoteagatik, edo tratu txarrik ez jasateko bikotekidearengatik alden du beharra dutelako); errenta eta gizarteratze arazoak izateagatik alorreko politiken beharra duten kolektiboetako kideak.

Era berean, terrorismoaren biktimek ere laguntza behar berezia dute, eta alde horretatik, babes ofizialeko etxebizitzetan bizi diren biktimei etxez aldatzeko erraztasunak emango zaizkie, jasaten duten jazarpenagatik eta segurtasun faltagatik.

- *Etxebizitza babestu guztiak prozedura publikoen bitartez esleituko direla ziurtatuko da, publikotasuna, lehia publikoa eta gardentasunaren printzipioen arabera.*
- *Beharrezkoak diren neurriak hartuko dira etxebizitza babestuak ezarritako epean esleitu eta eman daitezen, eta gehiegizko atzerapenek kalterik eragin ez diezaieten esleipendunei.*
- *Erabilgarri dauden eskumenak baliatuko dira etxebizitza babestuak behar bezala zaindu daitezen, eta beharrezkoa denean, ordezkari betearazte tresnei ekingo zaie.*
- *Neurriak hartuko dira etxebizitza babestuak eraikitzeak eta finantzatzekoak izan ez ziren helburuekin erabil ez daitezen; horretarako, babes ofizialeko etxebizitzaren kalifikazioa iraunkorra izango da.*
- *Alor horretan ikuskapen zerbitzu publikoak sortuko dira. Arau-haustea (gainprezioak kobratzea, adibidez) antzematen direnean neurri eraginkorrak hartuko dira, eta eroslehentasunerako eta atzera eskuratzeko eskubideak erabiliko dira.”*

* * *

Lan tailerretako ondorioen alderaketa bukatzeko, Justicia de Aragón-eko aholkularia den Francisco Polo Marchador-ek aurkeztu zuen txostenean emakumeek eta besteren beharra dutenek elkarbizitza lekuetan jasaten duten indarkeria jorratzen zen, hirugarren tailerrean landutako gaia, hain zuzen. Eztabaida batean ikuspegi desberdinak ukitu ondoren, honako ondorioak eta gomendioak eman ziren:

“Administrazioaren jardutea eta haren eraginkortasun maila ikusirik, ondoren azaltzen diren proposamenak ematen ditugu, haietan defendatzaileek aho-batez adierazitako iritziak eta irizpideak biltzen baitira. Alorrerako ditugun oinarritzko lan-ildoak dira, eta haien bitartez eskaera bera luzatzen zaizkie Estatuko eta Autonomi Erkidegoetako Administrazioei, bakoitzak bere ardura eremutik honako neurriekin ekin diezaien lehenbailehen, behar-beharrezkoak baitira indarkeriari erantzun egokia emateko.

1. *Gure instituzioek, duela gutxi ordenamenduari erantsi zaizkion tresnen erabilerrari jarraipena eta balorazioa egiteko konpromisoa hartzen dute, tresna horiek (‘epaiketa arinak’ eta ‘babeserako aginduak’) duten eraginkortasuna eta baliagarritasuna aztertzeko asmoz.*

Helburu horrekin, zentzuzko ezarpen-tartea igaro ondoren, Estatuko Herriaren Defendatzaileak dagokion informazioa eskatuko dio Estatuko Fiskaltza Nagusiari.

2. *Legezko marko bat bultzatuko da elkarbizitza lekuetako indarkeriari aurka egiteko, eta haren biktimek, beste edonork bezala, osoko laguntza jasotzeko eskubidea berehala erabili ahal izan dezaten, kontuan hartu gabe non bizi diren, zenbateraino bete diren administrazioaren jardute-planak edo zenbateko aurrekontuak dauden erabilgarri. Justizi Administrazioari dagokionez, neurri horrek famili gatazketarako jurisdikzioa sortzea ekarriko luke, behar besteko langilez eta baliabide materialez hornituz.*
3. *Indarrean dagoen sistema juridikoan zenbait lege-aldaketa egin beharko lirateke, besteak beste:*
 - *Indarkeria psikikoa aipatzen den zigor-artikuluetan zorrotzu egin beharko litzateke kontzeptu hori, haren gutxieneko edo oinarritzko definizio bat emanez.*
 - *Salaketa jarrita izan arren norbait hiltzen den kasuei begira, hobetu eta erraztu egin behar da Administrazioari ondare-erantzukizuna eskatzeko sistema, haren okerreko funtzionamenduagatik eskatutako babes-neurriak hartu ez baziren.*
 - *Zigor auzibideari buruzko legea arlo penaleko ‘epaiketa arinak’ egoki egin zitezen aldatu zen bezalaxe, beste horrenbeste egin beharko litzateke auzibide zibilari buruzko legearekin, bereizketa edo dibortzio kasuetan eskatzen diren behin-behineko neurriek berehalako erabakia jaso dezaten, auzibide zibilari buruzko legeak ezartzen dituen epe laburretan, alegia.*
 - *Tratu txarrak gurean eta era administratibo irregularrean bizi diren atzerritarrek jasan dituzten kasuei begira, gehigarri bat egin beharko litzateke Espainian bizi diren atzerritarren eskubideei, askatasunei eta gizartertzeari buruzko Lege Organikoan, zehazki 31. artikulua 4. idatz-zatian. Horren arabera, genero-indarkeria egiaztatzen bada, salbuespenezko gorabeheratzat hartuko litzateke, eta gizabidezko arrazoengatik bide eman beharko luke pertsona horien egoera administratiboa legezatzeko.*
4. *Botere publikoei, indarkeriari aurre egiteko dituzten neurriak gauzatu egin ditzatela eskatzen zaie, erantzukizun zuzena baitute herritarren bizitza, segurtasun, askatasun eta duintasunerako eskubidea babestu beharra duten aldetik.*
5. *Elkarlana eta lankidetzak bultzatuko da ardura duten instituzioen eta profesionalen artean (epaileak, fiskalak, polizia, abokatuak, hala nola osasun, laguntza eta hezkuntza zerbitzuak). Helburu berarekin, prestakuntza etengabea eta espezializatua emango zaie, bereziki indarkeriaren adierazleen antzemateari dagokionez.*
6. *Protokolo lotesleak osatzea eta ezartzea bultzatuko da, ezinbestekoak gertatzen baitira egin beharreko jarduteak eraginkorrak eta koordinatuak*

izan daitezen. Neurriak hartuko dira protokoloak zabaldu eta jakinaraz daitezzen eta haien sinatzaileek era eraginkorrean ezar ditzaten.

Uste dugu bai elkarte eta erakundeen eta bai gure instituzioen ordezkariak parte hartu beharko luketela protokoloen betetze-maila neurtu behar duten segimendu-batzordeetan. Protokoloak zorrotz ezartzen direla ziurtatuko dute, behar den lankidetzaz eta koordinazioa bermatze aldera.

7. *Instituzioen lana egiazta eta balora dadila iradokitzen dugu, indarkeria mota hau jasaten dutenek laguntza osoa eta iraunkorra izan dezaten. Beharrezkoak da, horretarako, ondoko neurriak hartzea:*
 - *Autonomi erkidegoetan berariazko baliabideak eratuko dira; horren haritik, behar diren harrera zentroak eta egoitzak antolatuko dira, norberarentzako tratamendu iraunkorraren bitartez biktimen erabateko suspertzea lortzeko.*
 - *Egoera horretan dauden emakumeentzako harrera zentroetan eta egoitzetan, gutxieneko kalitatea eta funtzionamendu maila bermatuko da haien kudeaketaren ardura duten administrazio publikoen aldetik. Baliabide horiek zerbitzu publikoen izaera izango dute, eta hori kudeaketan islatuko da.*
 - *Azpiegitura horiek erabilgarri egon beharko dute ahultasun handiko egoera dauden kolektiboentzat: emakume ezgaituak, drogamenpekotasun edo bazterkeria arazoak jasaten dituztenak...*
8. *Behar diren neurriak eskatuko dira, emakume horiek, prestakuntza eta lan egokia jasotzeaz gain, etxebizitza duina ere izan dezaten. Eratu beharko lirateke, halaber, gizarte-bermerako funtsak, familiaren zatiketarako pentsioak ez ordaintzea dakarren kasuetarako.*
9. *Komenigarria litzateke tratatu txarrak eragiten dituztenen tratamendu eta birgaitzerako bideak aztertzea, birgizarteratzea eta prebentzioa ezarritako zigorraren osagarri izan daitezen.*
10. *Dagokien administrazioei behar besteko finantzazioa bideratu dezatela eskatzen diegu, Indarkeria jasaten duten Emakumeentzako Laguntza Plana eta Gizon eta Emakumeen arteko Aukera Berdintasunerako Plana paper erreza eta deklarazio hutsalak izan ez daitezen.*
11. *Gogoratzen diegu botere publikoei, Europako Batasunaren ordenamendu juridikoaren aginduz, zeharreko lerroak txertatu behar dituztela beren neurri politiko guztietan, ezinbestekoa baita genero-ikuspegia neurri politiko guztietan agertzea.*
12. *Beharrezkoa iruditzen zaigu hedabideetan arautegi deontologikoak bere egin ditzaten, emakumeen eskubideek begiruneko tratamendua izan dezaten eta azaleko azterbide sentsazionalistak bazterturik gera daitezzen emakume, adingabe eta zaharren aurkako indarkeria tratatzean; bestalde, arautegi horrek abiapuntu izan behar du pertsona horien eskubideei buruzko informazio kanpainak zabaltzeko.*
13. *Haurren aurkako tratatu txarren arazoari behar bezala heltzeko, behar-beharrezkoa da arazoa antzemateko eta jarduteko erabiltzen diren protokoloak lotesleak izan daitezen, biktimei babes egokia bermatzeko.*

Administrazioak, bere aldetik, zorrotz eta estu betearazi beharko ditu protokolo horiek.

14. *Bortizkeriaren belaunaldi zeharreko transmisioa etenarazi egin behar da prebentzio programen bitartez. Bestalde, ekimen planak abiarazi behar dira, oraingo babes sistemaren hutsak zuzentzeko asmoz.*
15. *Agerian utzi nahi dugu Administrazioak ia ez duela ezer egiten indarkeriaren biktimak adinekoak direnetan. Hala ere, premiazkoa da lehenbailehen esku har dezatan, besteren mendeko adinekoak babesteko protokoloak ezarriz eta zabalduz, eta alorreko profesionalei ere aldizkako trebakuntza emanaz.*
16. *Informazio homogeneoa lortzeko, instituzio publikoek oinarrizko ikerketa bultzatu behar dute. Horretarako, kalitateko sistema fidagarri bat erabiliko dute, arloko datu bilketa eta estatistiken taxutzea egoki burutzen direla ziurtatzeko.*

Azkenik, eta egoera ahuleneko kolektiboei (emakumeak, adingabeak eta adineko pertsonak) berriazko laguntza eman nahian, ordezkatzan ditugun instituzioen izenean konpromisoa hartzen dugu gure erakunde eta funtzionamenduegiturretan horrelako zerbitzuak zabaltzeko, antzeko beste instituzioetan egin den bezala. Horrela, tratamendu zuzen eta espezializatua eskaini ahalko zaie indarkeria jasaten duten pertsona horiei, beren oinarrizko eskubideen errespetua bermatuz.”

* * *

Lehen eztabaida-mahaiak ondokoa izan zuen aztergai: “Laguntzarako zerbitzu eta baliabideak buru-osasunaren artapenean”.

Bere lehen txostenean Mercede Agúndez jarduneko arartekoak jorratutako gaia “Haurren eta gazteen buru-osasunerako eta psikogeriatricarako baliabideak eta zerbitzuak” izenekoa izan zen (testua osoarekin txosten honetako I. eranskina osatu da).

Bigarren txostena (“Buru-gaixo kronikoentzako eta patologia dualak dituztenentzako artapen sistemak”) Andaluziako Herriaren Defendatzaile José Chamizok aurkeztu zuen.

José Ramón Vázquez-ek, Galiziako valedor do pobok, “Buru gaixotasuna ordenamendu juridikoan” aztertu zuen.

Beste lan-mahai batean funtsezko gai bat jorratu zen: “Buru-gaixoa: zuzenbideko subjektua”.

Kanariasetako Diputado del común den Manuel Alcaideren txostenaren gaia ondokoa izan zen: “Buru-gaixoen gizarte eskubideak eta eskubide zibila”.

Bernardo del Rosal Valentziako Erkidegoko sindic-ek, honakoa aztertu zuen: “Buru-gaixoa: osasun sistema nazionalaren erabiltzailea; eskubideak”.

Nafarroako Herriaren Defendatzaileak, M^a Jesús Arandak, honako aztergaia landu zuen: “Egin gabe geratu zen erreforma. Buru-gaixoen eskubide ahaztuak”.

Hirugarren mahaiak ondokoa aztertu zuen: “Buru-osasunerako euskarriak: familiak eta elkarteak. Buru-gaixotasuna dutenen gizarteratzea”.

Manuel Aguilar Herriaren Defendatzailearen bigarren ondokoa txosten hau aurkeztu zuen: “Buru-gaixotasunaren gizarte kostua: familiako zaintzaileen akitzea. Emakume etorkinak ordezkotako artapen-baliabide gisa”.

Gaztela-Leongo Procurador del común den Manuel Garcíaak ondokoa aztertu zuen: “Gaixoen eta senideen elkarreak, buru-osasunerako zerbitzuen emaileak”.

Azkenik, Kataluniako síndic de greuges-ek honako honetaz jardun zuen: “Buru gaixotasuna dutenen gizarteratzea eta lan munduratzeta”.

Jardunaldietan, Nafarroako Herriaren Defendatzaileak antolatutako XVII. Jardunaldietan hasitako esperientzia interesgarriari heldu zizaion. Horretaz gain, Gaztela-Mantxako gizarte zibilar irekitako II. Giza Eskubideei buruzko Eztabaida-lekua burutu zen; bertan José Guimónnek, Euskal Herriko Unibertsitateko psikiatria-katedradunak, ondokoaz hitz egin zuen: “Buru-gaixoentzako gizarte eta osasun artapena Espainian: Sistema publikoa eta pribatua”.